

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Dječje siromaštvo i dječji rad

Kolegij: Međunarodni socijalni rad

Izradile:
Karla Beketić
Lana Brčković
Ivana Leko

Zagreb, 6.1.2021.

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Dječje siromaštvo.....	2
2.1 <i>Uzroci dječjeg siromaštva</i>	2
2.2 <i>Posljedice dječjeg siromaštva</i>	3
3. Dječje siromaštvo u Hrvatskoj.....	4
4. Dječji rad.....	5
5. Uzroci dječjeg rada.....	6
6. Oblici dječjeg rada.....	8
7. Zaključak.....	9
8. Literatura.....	11

1. Uvod

Konvencija o pravima djeteta obvezuje države članice da svakom djetetu priznaju standard primjeren njegovom tjelesnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Iako najveću odgovornost za osiguravanje prikladnih životnih uvjeta snose roditelji, država, u situacijama kada je to potrebno, treba poduzeti odgovarajuće mjere pomoći u ostvarivanju tog prava te ako je potrebno, osigurati materijalnu pomoć i programe podrške, osobito glede prehrane, odijevanja i smještaja (UNICEF, 2017.). Međutim, mnoge države, razvijene i manje razvijene, još uvijek nisu uspjele u potpunosti osigurati ispunjenje prava djece zajamčenih Konvencijom te stvoriti uvjete za primjereni rast i razvoj djece. Tome u prilog govori činjenica da u EU više od 25 milijuna djece živi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti te da je stopa siromaštva djece u porastu u razvijenim zemljama (Ajduković i sur., 2017.).

Život u siromaštvu djeci pada teže nego odraslima, a negativne posljedice koje ima po djeci su često nepopravljive. Djeca koja odrastaju u siromaštvu vjerojatnije će biti lošijeg zdravlja, lošija u školi i postati sljedeća generacija odraslih u riziku od nezaposlenosti i dugotrajnog siromaštva (Ortiz i sur., 2012., prema Levak, 2019.). Djeca drugačije od odraslih gledaju na siromaštvo i imaju različite, specifične potrebe. Česti je slučaj da ulazak u siromaštvo u djetinjstvu potraje kroz cijeli život (Levak, 2019.).

Milijarda djece diljem svijeta je multidimenzionalno siromašna, što znači da nemaju pristup obrazovanju, zdravstvu, domu, vodi hrani. Čak 356 milijuna djece živi u ekstremnom siromaštvu, prisiljeni preživjeti sa manje od 1.90\$ dnevno. Također, djeca su u dvostruko većoj mogućnosti od starijih za život u siromaštvu. Uz to, djeca koja žive u najsiromašnijim kućanstvima, umiru dvostruko češće od svojih vršnjaka u boljim uvjetima. Već lošoj situaciji svakako nije pridonijela pandemija COVID-19, zbog koje je dodatnih 150 milijuna djece zahvaćeno multidimenzionalnim siromaštvom (UNICEF, 2020.).

Ovaj se rad bavi problematikom dječjeg siromaštva u Hrvatskoj i svijetu, te jednom od negativnih posljedica siromaštva, dječjim radom.

2. Dječje siromaštvo

Dječje siromaštvo je izuzetno relevantna tema kojoj je potrebno posvetiti puno više pažnje nego što joj se dosad posvećivalo. Nema konkretne i točne definicije dječjeg siromaštva već ono podrazumijeva da djeca odrastaju bez pristupa različitim vrstama značajnih resursa koji su od presudnog značaja za njihovu dobrobit i za ispunjenje njihovih punih potencijala (Šućur i sur, 2015.). Naime, prema podacima Eurostata 26,9% djece u Europskoj uniji bilo je 2015. u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, u odnosu na 24,7% odraslih (18-64) i 17,4% starijih (65 godina i više) (Rubil i sur, 2018.). Brojne studije provedene na ovu temu pokazale su kako postoje jaki dokazi da je odrastanje u siromaštvu značajno povezano s lošijom kvalitetom života, točnije lošijim ishodom u kognitivnom razvoju, školskom uspjehu, zdravlju, ali i u socijalizaciji općenito (Rubil i sur, 2018.). Osim toga, djeca su građani sa svojim pravima, a jedno od tih prava je, prema Konvenciji o pravima djeteta, ne živjeti u siromaštvu (Stubbs i sur, 2017.). Ulazak u siromaštvo u ranoj fazi života imat će značajne negativne posljedice na život i postignuća djece u zrelijim godinama. Kada je u pitanju duljina razdoblja provedenog u siromaštvu, ukoliko je ono dulje znatnije su i negativne posljedice za budući razvoj djeteta, ali i razvoj te osobe u kasnijem razdoblju života. Međutim, djeca koja u siromaštvu žive kraće imaju i manji rizik od toga da se ponovo u njemu nađu (Stubbs i sur, 2017.).

UNICEF (2005.) je jasno objasnio da djeca koja žive u siromaštvu nisu izložena deprivaciji samo u sadašnjosti, već o njihovu potencijalu i mogućnostima za razvoj ovisi hoće li biti siromašni i u budućnosti, odnosno u odrasloj dobi, te hoće li doći do međugeneracijskog prijenosa siromaštva. Također, djeca ovise o roditeljima ili skrbnicima i nisu u poziciji da mogu preuzeti na sebe odgovornost za izbore koji utječu na njihov život ili na razinu deprivacije, a za izlazak iz siromaštva posebno su ovisna o javnoj i državnoj politici koja treba omogućiti pristup društvenim resursima, naročito obrazovanju i zdravstvenoj skrbi koje su ova djeca nerijetko lišena (Šućur i sur, 2015.).

Kako bi osigurali što kvalitetnije djetinjstvo roditelji pribjegavaju širokom spektru strategija nošenja sa siromaštvom, odnosno strategija preživljavanja, kao što su prodaja predmeta iz kućanstva, posudba novca, neredovito plaćanje režija, vlastita proizvodnja hrane, prioritizacija potreba djece u odnosu na vlastite potrebe, prioritizacija različitih potreba djece te prioritizacija potreba jednog u odnosu na drugo dijete (Stubbs i sur, 2017.). Određene strategije iziskuju dodatan psihički i fizički napor roditelja i djece, te kao takve mogu imati negativne kratkoročne ili dugoročne posljedice za cijelu obitelj. Prisutna je i nemogućnost

brojnih roditelja da djeci priušte dobra i sadržaje potrebne za njihovu uspješnu socijalizaciju s vršnjacima i prevenciju socijalne isključenosti (Stubbs i sur, 2017.).

2.1. Uzroci dječjeg siromaštva

Uzroci siromaštva djece su mnogobrojni, a kao jedan od važnijih ističe se struktura obitelji. Naime, ono zaista ovisi o tome živi li dijete u jednoroditeljskoj obitelji, dvoroditeljskoj ili obitelji s više djece. Većem riziku od siromaštva izložena su djeca koja žive u jednoroditeljskim obiteljima. Ti roditelji često rade na pola radnog vremena, a u nekim situacijama uopće ne mogu raditi što dovodi do manjka potrebnih materijalnih sredstava. Jednostavnije rečeno, gubitak posla za jednoroditeljsku obitelj znači gubitak jedine plaće, što može dovesti do siromaštva (Levak, 2019.). Uz jednoroditeljsku obitelj, obitelji s većim brojem djece su također izloženije većoj opasnosti od siromaštva u odnosu na obitelji s manjim brojem djece. Stopa relativnog siromaštva djece u obitelji s troje djece bila je 2014. godine 53% veća od stope siromaštva djece u obitelji s jednim djetetom (Stubbs i sur, 2017.). Uz strukturu obitelji, važan uzrok siromaštva je i niža razina obrazovanja roditelja, točnije djeca koja žive u kućanstvima u kojima roditelji imaju najniži stupanj obrazovanja u najvećem su riziku od siromaštva. Također, nezaposlenost roditelja je značajan uzročnik siromaštva djece jer većina nezaposlenih roditelja nije u mogućnosti priuštiti djetetu osnovne životne potrebe (Levak, 2019.).

2.2. Posljedice dječjeg siromaštva

Siromaštvo na djecu ostavlja značajnije i dugotrajnije posljedice nego na odrasle, zbog njihove ranjivosti, odnosno, životne dobi i ovisnosti o roditeljima. Djeca siromaštvo proživljavaju na drugačiji način od odraslih, a osim što su utjecaji siromaštva štetni za djecu oni su trajni i ireverzibilni (Levak, 2019.). Glavne posljedice dječjeg siromaštva mogu se grupirati u: zdravstveno - tjelesne, kognitivno - obrazovne, socijalno - emocionalne i ekonomske (Šućur i sur, 2015.). Kada su u pitanju zdravstvene i tjelesne posljedice, siromašna djeca se češće rađaju s niskom porođajnom težinom i imaju veću stopu smrtnosti u prvim mjesecima života (Brooks-Gunn i Duncan, 1997.; prema: Šućur i sur, 2015.). Djeca koja žive u siromaštvu će vjerojatnije iskusiti nedostatak hrane ili imati nekvalitetnu prehranu, što se može odraziti na njihov fizički i psihički razvoj, odnosno cjelokupno zdravstveno stanje (Čudina Obradović i Obradović, 2006.; prema: Šućur i sur, 2015.). Nadalje, iako siromašna

djeca zbog svoje veće ranjivosti trebaju bolju i dostupniju zdravstvenu skrb, u stvarnosti ona im je teže dostupna i rjeđe se liječe (Šućur i sur, 2015.). Kada govorimo o kognitivnim i obrazovnim posljedicama, u brojnim istraživanjima potvrđen je negativni utjecaj siromaštva u ranom djetinjstvu na kasnija obrazovna i akademska postignuća. To je objašnjeno na način da siromašni roditelji, u pravilu, imaju niže obrazovanje i da djeca odrastaju u kućanskoj okolini koja je za njih manje intelektualno poticajna (nedostatak edukativnih materijala i igračaka u kućanstvu, slabija uključenost roditelja u razvoj djeteta) (Šućur i sur, 2015.). Siromaštvo je također povezano i sa socijalnim i emocionalnim razvojem djeteta. Naime, u razdoblju predškolske dobi emocionalni i socijalni kapaciteti se najbrže razvijaju, a budući da djeca u riziku od siromaštva češće odrastaju u dezorganiziranim zajednicama i područjima koncentriranog siromaštva te su rjeđe izložena pozitivnim socijalnim normama i modelima, razvoj neće ići u pozitivnom smjeru. Nadalje, djeca u riziku od siromaštva imaju veći rizik da će iskazivati emocionalne probleme ili probleme u ponašanju jer češće žive sa samohranim roditeljima i u kućanstvima gdje je slabiji roditeljski nadzor i viša razina roditeljskog stresa (Šućur i sur, 2015.). Kada su u pitanju ekonomske posljedice, za one koji su živjeli u dugotrajnom siromaštvu kao djeca stoji da je veća vjerojatnost da će biti siromašni i kao odrasli ljudi (Corcoran i Chaudry, 1997.; Hobcraft i Kiernan, 2001.; Šućur i sur, 2015.).

3. Dječje siromaštvo u Hrvatskoj

Prema podacima iz 2019. godine Državnog zavoda za statistiku 17,1% osoba od 0-17 godina u Republici Hrvatskoj se nalazi u riziku od siromaštva. Taj je broj nešto smanjen s obzirom na to da je 2016. godine 20,4% djece bilo u riziku od siromaštva. Kriza je nepovoljnije utjecala na materijalno blagostanje predškolske djece nego na ukupno stanovništvo RH. Naime, stope relativnog siromaštva predškolske djece do 2010. godine uglavnom su bile ispod nacionalnog prosjeka (od 2006. do 2010. između 14% - 18% predškolske djece živjelo je ispod praga siromaštva), a u 2011. i 2012. godini stope siromaštva djece do 5 godina porasle su na 21% - 22% (Šućur i sur, 2015.). Siromaštvo u Hrvatskoj ponajprije je ruralni fenomen pa je i stopa siromaštva predškolske djece iz seoskih naselja oko 40% veća nego ona djece iz gradskih naselja (gotovo 2/3 predškolske siromašne djece živi u ruralnim naseljima). Djeca su u najvećem riziku od siromaštva u ruralnim područjima Središnje i Istočne Hrvatske, a najmanje u područjima primorske/jadranske i zagrebačke regije (Šućur i sur, 2015.). Prema istraživanju Stubbs i suradnika (2017.) stope siromaštva muške i ženske djece u RH su bile slične u 2010.

godini s obzirom na 2014. uz manji rast. Vidljivo je da je u 2014. godini stopa siromaštva ženske djece porasla za 2,7% te ona iznosi 22,5% dok je stopa siromaštva muške djece u 2014. godini iznosila 19,9% što je porast od 0,4% u odnosu na 2010. godinu. Stope siromaštva djece prema dobnim skupinama pokazuju da starija djeca imaju veću stopu siromaštva, što vrijedi za obje promatrane godine. U 2014. godini stopa siromaštva djece od 0-6 godina starosti iznosila je 17,8% dok je stopa siromaštva djece u dobi od 15-17 godina iznosila 27,3% (Stubbs i sur, 2017.).

4. Dječji rad

Ekonomске poteškoće i siromaštvo utječu na milijune obitelji diljem svijeta, a u ponekim situacijama, ono direktno utječe i na fizičku sigurnost djece. Niski prihodi i slaba podrška institucija pokretačke su snage za rasprostranjenost dječjeg rada u svijetu (Edmonds i Pavnick, 2005.). Kada se obitelji suočavaju s financijskim izazovima ili neizvjesnošću - bilo zbog siromaštva, iznenadne bolesti njegovatelja ili gubitka posla primarnog nadničara, u nekim se zemljama javlja dječji rad, koji se može definirati kao rad osoba koje su mlađe od zakonom određene životne dobi (UNICEF, 2020.). Konvencija o pravima djeteta smatra djetetom svaku osobu mlađu od 18 godina te utvrđuje najnižu dob za rad djeteta, koja ne može biti niža od 15 godina, uz izuzetak zemalja čija su gospodarstva i obrazovne mogućnosti nedovoljno razvijene, da mogu, nakon savjetovanja s organizacijama zainteresiranih poslodavaca i radnika početno utvrditi najnižu dob za rad, od 14 godina (Vinković, 2008.). Prema podacima UNICEF-a (2020.), skoro jedno od desetero djece, što je približno 152 milijuna djece, na neki način sudjeluje u dječjem radu, a nerijetko u opasnim oblicima rada. U najnerazvijenijim zemljama svijeta svako četvrto dijete u dobi od 5 do 17 godina uključeno je u dječji rad štetan za njihov razvoj i zdravlje. Pritom najveći udio djece radnika ima subsaharska Afrika sa 29 posto djece (UNICEF, 2020.).

Neki autori (Otis i sur., 2001.) prave razliku između pojmova dječjeg rada i dječjeg posla. Dječji posao podrazumijeva one aktivnosti kojima se djeca usmjeravaju na integriranje u društvo i obitelj, dok je dječji rad posljedica osiromašenja djeteta i obitelji, pritisaka tržišta i političke apatije prema pravima djeteta (Otis i sur., 2001). Također, neki autori navode pojam koji se u hrvatskom jeziku prevodi kao lagan posao, a on se odnosi na lakše poslove za djecu između 13 i 15 godina koji nisu štetni za njihovo zdravlje i razvoj, ne štete njihovom pohađanju

škole ili sudjelovanju u programima izobrazbe. Takav je posao odobren od strane nadležnih vlasti, a ne bi trebao trajati duže od dva sata dnevno (Picard, 1997. prema Goluža, 2019.). Dječji je rad vrlo kompleksan pojam i teško je zamisliti da neke aktivnosti ne štete djetetu, ipak treba imati na umu da zaposlena djeca mogu sudjelovati u aktivnostima koje pridonose njihovoj dobrobiti i razvoju, stoga je takve poslove potrebno promatrati odvojeno od onih štetnih (Edmonds i Pavcnik, 2005.).

5. Uzroci dječjeg rada

Siromaštvo je najčešći uzrok dječjeg rada. Zbog njega su odrasli, roditelji, u situaciji da primoravaju djecu na rad zbog ekonomskog preživljavanja kućanstva, neadekvatnog obrazovanja ili želje kompanije za profitom. Siromaštvo nije samo uzrok dječjeg rada, već i njegova posljedica (Kirby, 2003.). Visina kućnih prihoda također je negativno vezana za pojavu dječjeg rada, odnosno što su veći prihodi roditelja to je manja potreba za slanjem djece na tržište rada. Na pojavu dječjeg rada utječu i situacije u kojoj se nalazi većina siromašnih obitelji koje nisu u stanju osigurati prihode za kućanstvo. Kada se to dogodi siromašne obitelji povlače svoju djecu iz sustava školovanja kako bi osigurali dodatni prihod. U zemljama u kojima sustav edukacije nije besplatan i nije lako dostupan veća je mogućnost da će manji broj djece pohađati školu, a djeca isključena iz edukacijskog sustava bivaju uključena u dječji rad bez obzira o kojem se obliku radilo (Bilić, 2005., prema Goluža, 2019.).

Osim siromaštva, neki od uzroka dječjeg rada su još i potražnja za dječjim radom, nedostatan obrazovanje, ekonomsko financijske krize, ratovi i oružani konflikti, pandemija AIDS-a, trgovanje ljudima, demografske promjene, globalizacija i prirodne katastrofe (Goluža, 2019.). Poslodavci zapošljavaju djecu jer su ona manje svjesna svojih prava te su stoga spremna prihvaćati naređenja i raditi dugotrajan posao bez pogovora. Osim navedenog, djeca često rade za puno manje plaće nego odrasli zaposlenici, nisu organizirani u sindikate, jer rade ilegalno, pa time stvaraju manje troškova poslodavcima. Ono što poslodavci često navode kao razlog zapošljavanja djece je potreba za vještinama koje odrasli nemaju, a to se odnosi na proizvodnju koja ovisi o preciznom radu malih ruku, poput primjerice poliranju dijamanata, proizvodnji stakla i izradi mozaika (Murshad, 2001.). Neke tvrtke djecu zapošljavaju neposredno, najčešće u neformalnim sektorima proizvodnje, uslužnim djelatnostima poljoprivrednim poslovima i onima koji se obavljaju od kuće. Posredno se zapošljavanje odnosi na one tvrtke i firme koje

svjesno ili nesvjesno kupuju i distribuiraju one proizvode koji su rezultat dječjeg rada (Vinković, 2008.).

Manjkavost i odsutnost kvalitetnih programa obrazovanja pogoduju razvoju dječjeg rada, a s druge strane, usmjerenost ka kvalitetnoj edukaciji, zagovaranje univerzalnog obrazovanja u svjetskim razmjerima može biti način prevencije i eliminacije istog.). U nekim područjima kvalitetno i pristupačno obrazovanje faktor je smanjenja dječjeg rada, dok ga na drugim mjestima tek treba koncentrirati u blizini mjesta na kojima se obavlja dječji rad (Goluža, 2019.). Dječji rad u uvjetima ekonomskih kriza i slomova bilježi određene specifičnosti karakteristične za gibanje na tržištu rada i radne snage. Porast siromaštva uzrokovanog krizama pogoduje rastu i razvoju dječjeg rada. U takvim okolnostima opada razina skrbi o djetetu i njegovoj zaštiti jer smanjenje obiteljskih prihoda i gubitak posla povećavaju udio odrasle radne snage u neformalnim sektorima proizvodnje, a država nije u mogućnosti održavati dotadašnju razinu socijalnih davanja (Palley, 2002., prema Goluža, 2019.). Rat i oružani konflikt društveno su najteže prihvatljivi uzroci dječjeg rada, a imaju velike posljedice na zdravlje i kasnije normalno integriranje preživjele djece u svakodnevni život. Danas se sudjelovanje djece u ratu javlja kao posljedica pritiska i prisilnog novačenja, gubitka roditelja i obitelji, siromaštva, raseljenosti, izbjegličkog statusa i straha (Vinković, 2008.).

Jedan od uzroka dječjeg rada, koji je i međunarodno priznat, jest pandemija HIV-a, čijim su utjecajima djeca neposredno i posredno podložna. Neposredni utjecaj odražava se na djecu i članove obitelji kao i na osobe koje su pogođene navedenim virusom, a posredni utjecaj oslikava se na socio-ekonomsko okruženje u kojem djeca žive. Kada su roditelji i obitelj pogođeni virusom, to izaziva aktivno ekonomsko sudjelovanje djece na tržištu rada jer netko mora preuzeti uloge odraslih u skrbi za čitavu obitelj. Ako roditelji umru, djeca i dalje nastavljaju raditi kako bi preživjela (Vinković, 2008.). Trgovanje ljudima također treba naznačiti kao uzrok jer ono rezultira najčešće najgorim oblicima dječjeg rada, koji su rezultat prisile i nerijetko vode u seksualnu eksploataciju djece, prisilan rad i robovlasničke odnose. Problem trgovanja djecom radi seksualne eksploatacije teško se uočava jer se odvija daleko od pogleda javnosti (Vinković, 2008.). Različiti demografski trendovi također utječu na pojavnost dječjeg rada. Zemlje u razvoju koje karakterizira najveća stopa dječjeg rada, ujedno su i zemlje sa visokom stopom nataliteta. Brojnost obitelji rezultira povećanjem broja članova ovisnih o radu. Visoka stopa nataliteta, siromaštva i nedostatak obrazovnih procesa rezultira povećanjem pojave dječjeg rada. S druge strane tehnološki napredak značajno povećava razlike u plaćama djece i odraslih radnika te umanjuje pogodnosti dječjeg rada kako bi se njegova pojava

smanjila. U takvim okolnostima roditelji uviđaju nužnost za smanjenjem fertiliteta i planiranja obitelji te pridaju veću važnost obrazovanju djece (Hazan, 2002., prema Goluža, 2019.). Globalizacija je složen fenomen koji oslikava gotovo sve dosad navedene uzroke dječjeg rada. Svojim negativnim trendom globalizacija utječe na porast dječjeg rada, ali ona istodobno može biti i pokretač njegova smanjenja. U razvijenim društvima udio dječjeg rada je brojčano nizak, ali je upitno kako su mnoge grane industrije izvršile relokaciju svojih proizvodnih procesa na način da su premjestili tvornice pogona u zemlje koje su tek u razvoju te su se na taj način posredno služili dječjim radom (Murshad, 2001.).

6. Oblici dječjeg rada

Dječji rad javlja se u različitim oblicima i sektorima. Rad u neformalnom sektoru obilježen je djelovanjem izvan priznatog i pravno reguliranog zakonodavnog okvira, što omogućuje sivo tržište i ilegalne radnje. To rezultira obavljanjem najgore vrste dječjeg rada koji obuhvaća obavljanje opasnih i pogubnih poslova koji su skriveni od javnosti i koje nadležna tijela ignoriraju, a djeca su u potpunosti nezaštićena (Vinković, 2008.). Rad djece u poljoprivredi parira pa tako može biti dopustiv, u interakciji sa školom, igrom i socijalizacijom ili pak dolazi do ekonomske eksploatacije. Djeca zaposlena u poljoprivredi često dolaze iz ruralnih krajeva te je njihov rad jeftiniji i time isplativiji od rada odraslih, a djevojčice su ugroženije od dječaka u radu u poljoprivredi jer počinju raditi u najranijoj dobi. Takav oblik rada je najzastupljeniji u Aziji, Africi i Latinskoj Americi, a djeca često rade na plantažama kave, pamuka, čaja, duhana... Djeca koja su jednom uključena u takav rad vrlo se rijetko vraćaju u školu. Plaću koju primaju nedovoljna je za podmirenje troškova hrane i smještaja jer iznosi samo polovicu od plaće odraslih (Vinković, 2008.).

Dječji rad na ulici svakodnevna je pojava u urbanim sredinama nerazvijenih zemalja ili zemlja u razvoju. Takav rad karakterizira nevidljivost dječje radne snage. Najčešće su aktivnosti poput pranja automobila, čišćenja obuće, prosjačenja, skupljanja papira, limenki, plastičnih boca...Ovaj oblik dječjeg rada pogađa gotovo sva geografska područja neovisno o razini gospodarske razvijenosti, ali je svakako izraženiji u sredinama koje su pogođene raznim ekonomskim i političkim tranzicijama (Vinković, 2008.). Rad djece u proizvodnoj industriji, građevinarstvu i rudarstvu predstavlja oblike dječjeg rada koji su opasni po njihov život. Djeca su najčešće zaposlena u tekstilnoj industriji, industriji obuće i sportske opreme, stakla i proizvodnje šibica. Obzirom da 42 posto svjetske proizvodnje kožne obuće potječe iz Azije i

Srednjeg istoka, djeca su najugroženija u proizvodnim pogonima industrije obuće u tim dijelovima svijeta (Vinković, 2008.). Vrlo štetan oblik rada je i rad u građevini i rudarstvu zbog njihove štetnosti za zdravlje djece. Djeca rade u opasnim radnim uvjetima uz uporabu teških alata i bez adekvatne zaštite od prašine i sitnih komada granita koji ih lako mogu ozlijediti, ali i uzrokovati bolesti respiratornog sustava. Osnovne karakteristike rada u rudarstvu su dugo radno vrijeme, nedostatak odgovarajuće zaštitne opreme, odjeće i osposobljenosti, izloženost visokom stupnju vlažnosti i ekstremnim temperaturama (Vinković, 2008.). U najgore oblike rada uključeno više od 180 milijuna djece, a uključuje rad nedopustiv za njihovu dob, poput prisilnog ropskog ili dužničkog rada, prostitucije i pornografije, prisilnog ratovanja te drugih ilegalnih radnji. Uvjeti rada za djecu su teški i nehumani, njihovo radno vrijeme nije određeno štoviše uopće ne postoji te se tako krše temeljna ljudska prava i slobode koje onemogućuju djeci slobodno kretanje, a djeca su vrlo često izložena psihičkom i fizičkom zlostavljanju. Prisutno je i trgovanje djecom, koje se može podijeliti u dvije osnovne skupine, trgovanje djevojčicama radi seksualne eksploatacije trgovanje dječacima i djevojčicama radi prosjačenja (Vinković, 2008.).

7. Zaključak

Budući da su empirijska istraživanja dječjeg siromaštva u Hrvatskoj i dalje relativno malobrojna s obzirom na značajnost teme, svako novo istraživanje je izuzetno važno i omogućava bolje razumijevanje istog te doprinosi stvaranju učinkovitijih mjera za borbu protiv dječjeg siromaštva.

Pristupivši u EU, Hrvatska je pratila trendove i zbivanja u EU-u, te je u posljednjih nekoliko godina posvetila određenu pozornost upravo siromaštvu djece kroz različite programe, strateške dokumente i nacionalne strategije. Međutim to još nije na onom nivou koji se očekuje od jedne zemlje članice EU-a. U nekolicini istraživanja se jasno navodi kako ključni dionici mjere socijalne politike usmjerene suzbijanju dječjeg siromaštva ne smatraju prikladnima i uspješnima te kazuju kako ne postoji jasna, promišljena i sustavna nacionalna politika prema siromašnoj djeci.

Kao posljedica siromaštva, u mnogim zemljama, kako razvijenim tako i onim manje razvijenim, javlja se dječji rad. Iako se u nekim slučajevima može promatrati s pozitivnog aspekta kao nešto što pridonosi djetetovom razvoju, znanju i iskustvu, češći su nažalost

slučajevi gdje se dječji rad zlorabljuje i djeluje štetno na dobrobit djeteta. Mnogobrojni čimbenici, osim siromaštva, pridonose razvoju dječjeg rada, a pojavni oblici istog su raznoliki.

Ono što se može učiniti od strane relevantnih dionika, poput socijalnih radnika u Centrima, zaposlenima u civilnim društvima ili na nekoj od političkih pozicija, igra veliku ulogu u smanjenju siromaštva djece. Naime, potrebno je educirati stručnjake o radu s djecom, ali i roditeljima, koji se nalaze u riziku od siromaštva ili u siromaštvu kako bi im bili u mogućnosti pružiti potrebnu podršku, ali i dati potrebne savjete i pomoć kako bi lakše prebrodili život u siromaštvu i uspješno izašli iz njega. Također, potrebna je i funkcionalna međuresorna suradnja između svih resora koji koriste djeci i obiteljima u riziku od siromaštva u pružanju koordinirane i svrsishodne pomoći. Potrebno je spomenuti da relevantni dionici osmišljavaju programe, aktivnosti i strategije koje će jednako obuhvaćati obitelji u riziku od siromaštva ili u siromaštvu te se ne smije dogoditi da postoje značajne regionalne nejednakosti u provođenju spomenutih programa.

Istraživanja ukazuju kako je nužno razvijati usluge za djecu, a osobito one koje uključuju priuštivo obrazovanje od najranije vrtićke dobi, a što djelomice može ublažiti nepovoljne posljedice odrastanja u siromaštvu. Osim toga, nužno je i obrazovati roditelje o važnosti predškolskog odgoja u odgojno-obrazovnim ustanovama, produženog boravka u školi te ostalih dodatnih obrazovnih sadržaja koji koriste djeci u stvaranju uspješnijeg životnog puta.

8. Literatura:

1. Ajduković, M., Dobrotić, I., & Matančević, J. (2017). Mogućnosti unapređenja socijalne politike u smanjivanju siromaštva djece. *Ljetopis socijalnog rada*, 24(2), 309-356.
2. Državni zavod za statistiku (2020). Posjećeno 3.1.2021. na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://www.dzs.hr/>
3. Edmond, E.V., Pavcnik, N. (2005). Child labor in the global economy. *Journal of Economic Perspectives*, 19 (1): 199-220.
4. Goluža, D. (2019). Dječji rad- nekad i danas. Diplomski rad. Pula: Fakultet ekonomije i turizma
5. Kirby, P. (2003). Child labour in Britain 1750- 1870, Social History in Perspective. Palgrave Macmillan.
6. Levak, D. (2019). Dječje siromaštvo - uzroci i posljedice. Diplomski rad. Pula: Fakultet ekonomije i turizma.
7. Murshad, M. (2001). Unraveling child labor and labor legislation. *Journal of international Affairs*, 55(1).
8. Otis, J., Mayers Pasztor, E. & McFadden, E. (2001). Child labor: a forgotten focus for child welfare. *Child welfare*, 80 (5).
9. Rubil, I., Stubbs, P., & Zrinščak, S. (2018). Dječje siromaštvo i strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava u Hrvatskoj: kvantitativno-kvalitativna studija. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 26(2 (141)), 59-116.
10. Stubbs, P., Ledić, M., Rubil, I., & Zrinščak, S. (2017). *Dječje siromaštvo i strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava u Hrvatskoj*. Zagreb: EFZG i Zaklada ADRIS.
11. Šućur, Z., Kletečki Radović, M., Družić Ljubotina, O., & Babić, Z. (2015). Siromaštvo i dobrobit djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj. *Ured UNICEF-a za Hrvatsku*.
12. UNICEF. (2020). Child labour. Posjećeno 3.1.2021. na mrežnoj stranici UNICEF-a <https://www.unicef.org/protection/child-labour>
13. UNICEF Hrvatska (2017). Konvencija o pravima djeteta. Posjećeno 3.1.2021. na mrežnoj stranici UNICEF Hrvatska: <https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta>
14. Vinković, M. (2008) *Dječji rad u međunarodnom, europskom i poredbenom radnom pravu*. Zagreb, TIMpress.